

Koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Sivistyslautakunta 18.06.2024 § 57
170/12.00.02/2024

Oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien velvollisuuksiin kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Tasa-arvolaisissa ja Yhdenvertaisuuslaissa on määräyksiä, jotka koskevat kouluja ja oppilaitoksia. Sivistyslautakunta on päättänyt kokouksessaan 31.1.2023 §10, että Mäntsälän perusopetusta ja lukiokoulutusta koskeva koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään lukuvuoden 2023-2024 aikana. Päivitystyö on toteutettu Sivistyslautakunnan 31.1.2023 päätöksen mukaisesti.

Tasa-arvolain tarkoitus on parantaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja naisten asemaa erityisesti työelämässä. Se edellyttää, että miehille ja naisille järjestetään samanlaiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Tasa-arvolain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Velvoite koskee esi- ja perusopetusta, lukiota, ammatillisia oppilaitoksia korkea-asteen oppilaitoksia ja vapaan sivistystyön oppilaitoksia.

Tasa-arvolaki (609/1986) määrää, että suunnitelma on tehtävä vuosittain tai vähintään kolmen vuoden välein. Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelmissa edellytetään alkutilanteen kartoittamista.

Tasa-arvolain 5 a § määrittelee koulutuksen järjestäjän vastuun tasa-arvoa edistävästä toimenpiteistä oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että suunnitelma laaditaan vuosittain oppilaitoskohtaisesti yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) määrää, että koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslain 5 § määrittelee sen, miten koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämä oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluksi edistämistoimenpiteistä.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL) materiaaleissa kuvataan tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden edistämisen käytännön merkitystä. Ihmisen asemaan yhteiskunnassa vaikuttavat erilaiset ihmisten väliset erot yhtä aikaa ja suhteessa toisiinsa. Tasa-arvotyössä on siksi huomioitava sukupuolen lisäksi esimerkiksi ikä, alkuperä tai vammaisuus. Samoin sukupuoli on tärkeä näkökulma yhdenvertaisuustyössä.

Yhdenvertaisuus määritellään lainsäädännössä muun muassa perustuslaissa. Perustuslain määritelmä yhdenvertaisuudesta kattaa sekä sukupuolen että muut henkilöön liittyvät tekijät. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän:

- sukupuolestaan
- iästään
- etnisestä tai kansallisesta alkuperästään
- kansalaisuudestaan
- kielestään
- uskonnostaan ja vakaumuksestaan
- mielipiteestään
- vammastaan
- terveydentilastaan
- seksuaalisesta suuntautumisestaan tai
- muusta henkilöön liittyvästä syystä

Sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuuslaki asettavat edistämisvelvoitteita viranomaisille, koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille sekä työnantajille. Tämän vuoksi käytännön edistämistyötä on usein hyödyllistä tehdä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat yhdistäen. Esimerkiksi tasa-arvosuunnitelma voidaan yhdistää yhdenvertaisuussuunnitelman kanssa. Koulutuksessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen parantaa oppimistuloksia, ehkäisee ja vähentää kiusaamista, väkivaltaa, häirintää ja syrjintää, lieventää alojen ja ammattien sukupuolen mukaista jakautumista ja tukee kaikkien ihmisten osaamisen saamista hyötykäyttöön.

Perusopetuslain osalta velvoite koskee esiopetusta, oppivelvollisten perusopetusta, lisäopetusta, aikuisten perusopetusta ja maahanmuuttajille järjestettävää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Kaikkien näiden koulutusmuotojen opetussuunnitelmien perusteet korostavat sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämisen merkitystä.

Koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty kevään 2024 aikana osana kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemisen ja siihen puuttumisen kehittämistyötä, jota toteutetaan opetuksen tulosalueella. Mäntsälän kunnan oppilaitoksissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toiminnallinen osuus on osa lukuvuosisuunnitelmaa. Suunnitelmassa määritellään oppilaitoskohtaiset toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi yhteisten koulutuksen järjestäjäkohtaisten tavoitteiden pohjalta.

Mäntsälän kunnan opetuspalveluiden tehtävänä on ohjata koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin on kirjattu arvopohja ja tavoitteet, jotka heijastavat myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden

edistämistä opetuksessa ja oppilaitosten toiminnassa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien ja opetussuunnitelmien perusteet sekä muut paikalliset lasten ja nuorten hyvinvointia ohjaavat suunnitelmat antavat pohjan paikalliselle koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmille.

Koulutuksen järjestäjän suunnitelma ohjaa oppilaitoskohtaisen suunnitelman tekoa. Koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivityksessä on otettu huomioon kouluterveyskyselyn tuloksia, oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön kanssa tehtävä osallisuustyö sekä koulutuksen tasa-arvorahoitus. Osallisuustyötä on tehty oppilaiden osalta yhteisellä kyselyllä 4.-6. lk sekä 7.-9.lk, huoltajien osalta työskentelemällä vanhempainyhdistysten verkoston kanssa sekä henkilöstön osalta huomioimalla henkilöstön hyvinvointikyselyn tulokset sekä työstämällä yhteisesti rehtoreiden kanssa yhteiset tavoitteet suunnitelmakaudelle. Lukio perustaa syksyllä 2024 oman työryhmän toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiselle. Työryhmä osallistuu työskentelyyn opiskelijat, huoltajat sekä henkilöstön.

Koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivitystyö on sidottu aikataulullisesti kouluterveyskyselyn tulosten valmistumiseen. Seuraavan päivitystyön aikana hyödynnetään vuonna 2026 järjestettävän kouluterveyskyselyn tuloksia, jotka julkaistaan 2027, samana vuonna, kun koulutuksen järjestäjän suunnitelma päivitetään. Oppilaitokset ja lukio hyödyntävät koulukohtaisia vuosittaisia omia kyselyiden tuloksia sekä 2025 kouluterveyskyselyn tuloksia suunnitelman toiminnallisten osuuksien päivittämisessä. Toiminnalliset suunnitelmaosuudet toteutetaan yhteiseen pohjaan ja ovat osa lukuvuosisuunnitelmaa, jolloin sivistyslautakunta vahvistaa vuosittaiset toimenpiteet ja suunnitelman arvioinnin. Koulun toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman kokonaisuus muodostuu koulutuksen järjestäjän suunnitelmasta sekä toiminnallisesta konkreetit toimenpiteet sisältävästä koulukohtaisesta osuudesta.

Oppilaitoskohtaisessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä erityistä huomiota kiinnitetään lukuvuosittain toteutettaviin käytännön toimiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Sovitut kehittämiskohteet ja mahdollisimman konkreettiset toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi perustuvat oppilaitoksessa toteutettuun kartoitukseen ja ne valitaan aina oppilaitoksen omien tarpeiden mukaan. Suunnitelman toteutumista tulee myös arvioida. Arviointi tehdään vuosittain osana lukuvuoden toteutumisen arviointia.

Valmistelija	Opetuspäällikkö Janne Mäkinen, sähköposti janne.makinen(@)mantsala.fi, projektipäällikkö Terhi Vilén, sähköposti terhi.vilen(@)mantsala.fi
Esittelijä	Sivistysjohtaja Ahvo Timo
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta hyväksyy liitteenä olevan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman käyttöön otettavaksi lukuvuonna 2024-2025.
Käsittely	Projektipäällikkö Terhi Vilén ja opetuspäällikkö Janne Mäkinen esittelivät asiaa kokouksessa.

Käsittelyn aikana jäsen Osku Karttunen teki seuraavan vastaesityksen: Ehdotan kohtaa Kouluvierailut ja tietoiskut nuorille | Seta – Nuoret poistettavaksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta. Ei ole muita

perinteisiä yhdistyksiä tai järjestöjä lisätty vastapainoksi Setan järjestämille tapahtumille.

Jäsen Lauri Ylimartimo kannatti esitystä.

Käsittelyn aikana Osku Karttunen muutti vastaesitystään seuraavasti: Ehdotan, että esimerkkiyhdistykset poistetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman kohdasta 6.1 kouluvierailumahdollisuuksia.

Jäsen Lauri Ylimartimo kannatti esitystä.

Koska asiasta oli tehty esittelijän esityksestä poikkeava esitys puheenjohtaja totesi, että asiasta on äänestettävä ja ehdotti nimenhuutoäänestystä esittelijän esityksen ollessa jaa ja Osku Karttusen muutetun esityksen ollessa ei. Äänestyksessä esittelijän esityksen puolesta äänesti neljä jäsentä (Heidi Hoffman, Päivi Koski, Martti Nykänen ja Matti Virpiaro) ja Osku Karttusen esityksen puolesta äänesti kolme jäsentä (Eerik Brusila, Osku Karttunen ja Lauri Ylimartimo).

Päätös

Puheenjohtaja totesi sivistyslautakunnan äänestyksen perusteella päättäneen esittelijän ehdotuksen mukaisesti hyväksyä liitteenä olevan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman käyttöön otettavaksi lukuvuonna 2024-2025.

Liite 1. Koulutuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024-2027